

United Nations
Nations Unies

International
Criminal Tribunal
for the former
Yugoslavia

Tribunal Pénal
International pour
l'ex-Yougoslavie

IZJAVA

(Isključivo za medije. Nije zvanični dokument.)

PRESEDNIK

Njujork, 4. decembar 2017.

Obraćanje sudije Carmela Agiusa, predsjednika MKSJ, na svečanom obilježavanju rada MSKJ: Osvrt na 24 godine borbe protiv nekažnjivosti putem međunarodnih sudova i međunarodnih krivičnih sudova

Statut MKSJ - živi instrument

Ekselencije,
poštovani gosti,
dragi prijatelji,

Hvala Vam, uvaženi ambasadore Cardi, na Vašem uvodnom obraćanju. Takođe želim da zahvalim pravnom savetniku na vrlo nadahnutom i sveobuhvatnom prikazu uloge koju je Služba za pravne poslove odigrala u istoriji ovog Međunarodnog suda. Zahvaljujem i g. Stephenu Mathiasu, pomoćniku generalnog sekretara za pravne poslove, što je prihvatio da vodi ovaj jedinstveni događaj i podeli s nama svoje dragoceno lično iskustvo.

Sasvim je prirodno što smo se danas okupili baš ovde, u Starateljskom savetu, koje tokom cele godine služi kao sastajalište za pravne savetnike, kako bismo se osvrnuli na put koji je, u protekle 24 godine, prešao Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju. Naše sudske aktivnosti i mandati sudija okončani su tokom protekle dve nedelje. Poslednja prvostepena presuda izrečena je 22. novembra, u predmetu *Ratko Mladić*, a poslednja drugostepena presuda prošle srede, 29. novembra, u predmetu *Prlić i drugi*. Potonja je izrečena u okolnostima koje su, kao što znate, bile potresne za sve. Nažalost, ima onih koji eksploatišu tu tragičnu situaciju, pokušavajući da podruju Međunarodni sud i njegove presude.

Sada bih hteo da iznesem neka zapažanja o Statutu MKSJ, koji je usvojen 1993, sa naknadnih dest izmena i dopuna, kao i o tome kako je on tokom godina, zakonom nužde, postao jedan „živi instrument“.

Na sastanku Saveta bezbednosti održanom u maju 1993, na kojem je Rezolucijom 827 osnovan Međunarodni sud, predstavnici nekoliko država članica izrazili su svoja očekivanja u vezi s Međunarodnim sudom. Neki su, na primer, smatrali da Međunarodni sud, kao pomoćno telo Saveta bezbednosti, neće biti ovlašćen da uspostavlja norme međunarodnog prava, već da će jednostavno primenjivati postojeće međunarodno humanitarno pravo.

Drugo pitanje oko kojeg se tada vodila diskusija jeste relativno kratko vreme u kojem je sastavljen izveštaj generalnog sekretara, s obzirom na urgentnost situacije u bivšoj Jugoslaviji, i prihvaćeno je da, shodno tome, izveštaj i Statut u njegovom prilogu ne mogu da odgovore na sve bojazni na način koji bi inače bio poželjan. Jedan predstavnik je izjavio da je, „[s] obzirom na pravne teškoće koje ovo obuhvata, koje bi u jednom normalnom toku događaja zahtevale mnogo više obimnog proučavanja i koje su mogle da nas spreče da podržimo ovu inicijativu, jedino obzir prema jedinstvenim i izuzetno ozbiljnim okolnostima u bivšoj Jugoslaviji bio faktor koji je odredio kako ćemo glasati u vezi s rezolucijom koju smo upravo usvojili“.

www.icty.org

Pratite MKSJ na [Twitteru](#), [YouTubeu](#) i [Facebooku](#)

Tužilaštvo

Churchillplein 1, 2517 JW The Hague. P.O. Box 13888, 2501 EW The Hague. Netherlands
Tel.: +31-70-512 5210-; 512-5882; 512-5271

Posledica toga bila je da je u Statutu bilo nekoliko praznina koje je Međunarodni sud morao da popuni u godinama nakon svog osnivanja.

Prva praznina ticala se definicija krivičnih dela, tačnije njihovog nepostojanja. Oni koji su upoznati sa Statutom znaju da su krivična dela u nadležnosti Međunarodnog suda u tom njegovom temeljnom tekstu bila definisana vrlo šturim, čak okvirnim odredbama. To delimično treba pripisati činjenici da bi bilo nemoguće da se države članice u vremenskom roku predviđenom za usvajanje Statuta, usaglasile oko bilo kakvih potpunijih definicija krivičnih dela koja će biti uvrštena u Statut. Ali, što je još mnogo bitnije, 1993. godine za mnoga međunarodna krivična dela jednostavno ni nisu postojale jasnije ili potpunije definicije.

Iz ovog razloga teško je shvatiti kako su države članice mogle da očekuju od Međunarodnog suda da jednostavno primenjuje postojeće pravo, kad nije bilo dovoljno postojećeg prava koje se moglo primeniti! Stoga je Međunarodni sud u svojim presudama morao da elaborira obeležja i definicije brojnih krivičnih dela, o raznim vidovima odgovornosti da i ne govorimo, a plod svega toga je značajna i bogata jurisprudencija kojom se sad mogu služiti i drugi sudovi i krivični sudovi.

No, to nije bio nimalo lak zadatak i zahtevao je od sudskih veća da se u velikoj meri posvete razmatranju principa na koje bi Međunarodni sud mogao da se osloni kako bi popunio praznine u svom Statutu. Na primer, u Prvostepenoj presudi u predmetu *Kupreškić i drugi*, Pretresno veće II je zauzelo stav da „u svakoj prilici kada Statut ne regulira određeno pitanje, a Izveštaj generalnog sekretara se ne pokaže od pomoći u tumačenju Statuta, na Međunarodnom je sudu da se posluži (i) pravilima međunarodnog običajnog prava ili (ii) opštim principima međunarodnog krivičnog prava; ili, ukoliko ti principi ne postoje, (iii) opštim principima krivičnog prava koji su zajednički glavnim pravnim sistemima u svijetu; ili, ukoliko ti principi ne postoje, (iv) opštim principima prava koji su u skladu s osnovnim zahtjevima međunarodne pravde.” Međutim, u Presudi u predmetu *Aleksovski*, Žalbeno veće je smatralo da „[p]ozivanja na pravo i sudsku praksu u raznim zemljama i u međunarodnim institucijama ne daju posve jasan odgovor na pitanje o tome koje pravo ovdje treba primijeniti.“ U zaključku je navelo da se „[k]onačni odgovor na to pitanje mora [...] pronaći u Statutu i Pravilniku Suda i njihovom tumačenju koje stavlja naglasak na principe interpretacije (dobra vjera, tekstualnost, kontekstualnost, teleologija) izložene u Bečkoj konvenciji o pravu međunarodnih ugovora iz 1969.” Uprkos izazovima koje je u ovom pogledu postavio Statut, MKSJ je uspeo da pruži materijalni doprinos razvoju međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog krivičnog prava. To se može smatrati jednim od najznačajnijih elemenata njegovog nasleđa.

Druga velika praznina koju je Međunarodni sud morao da popuni bilo je apsolutno nepostojanje pravila o postupku i dokazima. Kad je 1993. godine bio osnovan, Međunarodni sud jeste dobio Statut, ali ne i takva pravila. Članom 15 Statuta sudije su bile zadužene da usvoje pomenuta pravila o vođenju pretpretresne faze postupka, pretresnog i žalbenog postupka, o prihvatanju dokaza, zaštiti žrtava i svedoka, kao i svim drugim relevantnim pitanjima. Međutim, s obzirom da se Međunarodni sud našao na tom novom terenu, u vreme kad je usvojen prvi Pravilnik o postupku i dokazima mnogi problemi se nisu mogli predvideti. Zato je, tokom životnog veka Međunarodnog suda, taj Pravilnik bilo potrebno izmeniti i dopuniti više desetina puta. Dobra strana toga što se od sudija zahtevalo da razrade Pravilnik o postupku i dokazima MKSJ bila je ta što su oni mogli da reaguju fleksibilno, u skladu s potrebama, i brže nego da su izmene i dopune Pravilnika donosili, recimo, spoljni akteri. Jedan primer toga bilo je uvođenje, od strane sudija, pravila koja dopuštaju prihvatanje pismenih dokaza umesto svedočenja svedoka u sudnici. Negativna strana toga je, naravno, ta što je to oduzimalo vreme i resurse predviđene za suštinsku sudsku delatnost.

Još jedna tobožnja praznina u Statutu je to što se u njemu nigde ne pominje nadležnost za nepoštovanje suda, što je, kao što znamo, u skorije vreme dovelo do problema u saradnji država. Iako nepoštovanje suda nije izričito predviđeno u Statutu Međunarodnog suda, njime se bavi pravilo 77 Pravilnika Međunarodnog suda i Međunarodni sud je već u svojim ranim danima zauzeo stav da „raspolaze inherentnim nadležnostima, koje proizlaze iz njegovog pravosudnog delovanja, da osigura neometano provođenje svoje jurisdikcije, koju mu izričito daje Statut, i da očuva svoje temeljne pravosudne funkcije“. Nadležnost Međunarodnog suda za proglašavanje osoba krivim za nepoštovanje suda, dakle, nije stvorena pravilom 77, već se smatrala inherentnom, pošto je bilo neophodno da Međunarodni sud bude u mogućnosti da se delotvorno nosi s ponašanjem koje remeti njegovo sprovođenje pravde. Tokom svog postojanja, Međunarodni sud je okončao postupke zbog nepoštovanja suda protiv 25 lica i sve do predmeta *Jojić i Radeta* (nekadašnji predmet *Jojić i drugi*), države članice nikada nisu ni osporile njegovu ingerenciju za predmete zbog nepoštovanja suda. Vredi napomenuti, međutim, i to da je Savet bezbednosti postupio drugačije kad je u pitanju Rezidualni mehanizam, tako da je nepoštovanje suda izričito obuhvaćeno Statutom MMKS. Da se Savet bezbednosti na bilo koji način nije slagao s tim da Međunarodni sud ima inherentne nadležnosti da sudi za nepoštovanje suda, on Rezidualnom mehanizmu nikad ne bi dao takvo izričito ovlašćenje.

To su samo tri primera u kojima Statut nije pružio smernice u vezi s pitanjima s kojima se Međunarodni sud morao suočiti, a postoji ih mnogo više. Usled toga, Statut je stvorio jedan živi dokument, koji je Međunarodnom sudu pružio manevarski prostor da, po potrebi, stvara, a i reaguje. Da li je to bilo poželjno ili nije, time će se baviti oni koji dobiju zadatak da u budućnosti osnivaju sudove i krivične sudove. Bitno je, međutim, da se prihvati da Statut možda nije bio savršen, ali da je on Međunarodnom sudu omogućio da započne vršenje svoje funkcije i pružio mu solidnu osnovu za rad. U najmanju ruku, može se videti da jedno putovanje u nepoznato, kakvo je bilo putovanje Međunarodnog suda tokom poslednjih četvrt veka, sa sobom nužno nosi izazove, ali može da donese i ogromne nagrade. Mišljenja sam, i ovo kažem s određenim ponosom, da se MKSJ uspešno nosio ne samo sa predvidivim izazovima, već i s onima koji se nisu mogli predvideti. Time je on unapredio međunarodno krivično pravo u meri u kojoj to te 1993. niko nije mogao očekivati.

Pokušao sam da vam istaknem neke od faktora koje Statut i rad Međunarodnog suda čine korisnim primerom ili referentnom tačkom u borbi protiv nekažnjivosti i u donošenju pravde žrtvama. Uprkos manjkavostima, uspeali smo da stvorimo sistem koji funkcioniše. Kako? Ovo se lako može objasniti: uspeh neke institucije nikad ne zavisi samo od njenog osnivačkog dokumenta i mandata. U stvarnosti, on zavisi od rada ljudi koji mu udahnuju život, svrhu i smisao, od ljudi kojima je poveren zadatak da sprovedu njegovu misiju. Da bismo se uspešno izborili s kritičnim izazovima koje sam maločas opisao i iznašli ostvariva rešenja, morali smo da se oslonimo na izvrsno osoblje, sudije i rukovodioce Međunarodnog suda, kojima se najsrdajnije zahvaljujem i iskazujem najdublje poštovanje za njihovu predanost i požrtvovanost.

Isto tako, želim da odam priznanje svim državama koje su tokom dugog niza godina u kontekstu Ujedinjenih nacija ustrajno podržavale Međunarodni sud - politički, diplomatski i finansijski; koje su naš rad učinile vidljivim i pružile nam dragocene resurse da ostvarujemo naše svakodnevne zadatke. Kao konkretan primer, hteo bih da se posebno zahvalim ambasadoru Italije, g. Cardiju, ambasadoru Holandije, g. Van Oosteromu i ambasadoru Urugvaja, g. Rosseliju, kao i njihovim sjajnim pravnim savetnicima, omogućili da se ovaj događaj ostvari i služi kao svedočanstvo o tome šta su ove 24 godine značile za sve nas i šta će značiti za međunarodnu zajednicu u budućnosti.
